

Шурин Олена

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,

м.Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-8804-7860

e-mail: olena.shuryn@rshu.edu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті увага акцентована на актуальних питаннях організації позашкільної освіти за допомогою засобів дистанційного навчання. На основі аналізу наукових джерел обґрунтовано такі поняття, як «позашкільна освіта», «заклади позашкільної освіти». Здійснено аналіз законодавчої бази з питань організації позашкільної освіти, а також останніх досліджень науковців, котрі займаються вивченням проблем організації позашкільної освіти.

З'ясовано, що в закладах позашкільної освіти освітня діяльність здійснюється невимусовно, учні самостійно обирають не лише гурток, який бажають відвідувати, а й позашкільний заклад і педагогів відповідно до своїх нахилів, інтересів й уподобань.

Визначено пріоритетні завдання позашкільної освітньо-виховної галузі та систематизовано найважливіші її складники. Закцентовано увагу на завданнях сучасної системи позашкільної освіти. Проаналізовано основні аспекти організації позашкільного освітнього процесу за допомогою засобів дистанційного навчання. Уточнено найбільш поширені форми дистанційного формату реалізації освітнього процесу в позашкільних закладах освіти.

Ключові слова: позашкільна освіта, дистанційне навчання, заклади позашкільної освіти, освітній процес, гурткова робота, творчий розвиток, здібності, інтереси.

Постановка проблеми. Заклади позашкільної освіти є важливими соціальними інститутами виховання і розвитку дітей та юнацтва, сприяють реалізації їх соціальних, психологічних, фізіологічних та індивідуальних потреб, забезпечують безперервність освіти учнівської молоді, зокрема їх творчих здібностей, талантів, духовного світу тощо. Відтак, значущість неперервності діяльності позашкільної освіти спонукає до пошуку найоптимальніших шляхів її реалізації в умовах дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Теоретичні і практичні основи реалізації позашкільної освіти висвітлені в працях таких педагогів, як О. Биковська, Г. Ващенко, А. Зеленько, І. Огієнко, Г. Пустовіт, С. Русова, С. Сірополк, В. Сухомлинський та ін. На особливу увагу заслуговують дослідження українських науковців І. Беха, В. Борисова, В. Вербицького, А. Капської, О. Лісового, Ю. Руденко, О. Савенко, які висвітлюють питання методології позашкільної освіти.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти здійснення позашкільної освіти в умовах воєнного стану за допомогою засобів дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавчою основою забезпечення кожного на здобуття позашкільної освіти, регулювання її соціально-економічних, освітніх, виховних аспектів є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства» тощо.

Позашкільна освіта в Україні забезпечується закладами освіти, культури і мистецтва, фізкультури і спорту. Сучасні заклади позашкільної освіти є достатньо мобільними та швидко реагують на вимушені зміни в організації своєї діяльності, використовуючи технології дистанційної роботи.

Значною перевагою закладів позашкільної освіти є те, що освітня діяльність у них здійснюється невимушено, учні самостійно обирають не лише гурток, який бажають відвідувати, а й позашкільний заклад і педагогів відповідно до своїх нахилів, інтересів і уподобань.

Серед українських вчених великий внесок у дослідження і розвиток позашкільної освіти здійснила педагогиня і громадська діячка, організаторка позашкільної і вищої освіти, Президентка Міжнародної асоціації позашкільної освіти О. Биковська. Вчена під позашкільною освітою розуміє складову системи безперервної освіти, цілеспрямований процес і результат навчання, виховання, розвитку і соціалізації особистості. Теоретико-методологічними основами позашкільної освіти виступають головні положення про позашкільну освіту, що забезпечують розробку її мети, змісту, завдань, форм і методів. Відтак, згідно з О. Биковською, позашкільна освіта розглядається як процес, результат і як система.

Теоретичний аналіз термінів «позашкільна освіта», «позашкільні навчальні заклади», здійснений О. Биковською, показує, що на даний час у світовій освітній практиці широко використовуються такі поняття, як: «неформальна освіта» (англ. – non-formal education), «зклади позашкільного виховання» (польськ. – placówki wychowania pozaszkolnego), «додаткова освіта» (рос. – дополнительное образование), центри вільного часу (словацьк. – centrum voľného času) тощо. У Міжнародному стандарті класифікації освіти (МСКО) (англ. – The International Standard Classification of Education (ISCED), що розроблений ЮНЕСКО, представлено термін «неформальна освіта». На думку О.Биковської, в українській мові у якості терміну доцільно використовувати «позашкільна освіта», що відповідає англійському «non-formal education» (Биковська О., 2009, с.34).

Позашкільну освіту як невід’ємну частину мікросередовища (соціуму), що сприяє реалізації індивідуальних психофізичних і соціальних потреб розвиваючої особистості, розкриттю її творчого потенціалу, формуванню соціально значущих якостей, розглядає Л. Яременко. Саме тому, на її думку, позашкільна освіта є складовою системи сучасної освіти, передусім системи безперервної освіти учнівської молоді, що значною мірою відповідальна за соціалізацію особистості, формування її ціннісних і моральних орієнтацій (Яременко Л., 2014, с.107).

Отже, позашкільна освіта є цілеспрямованим процесом оволодіння систематизованими знаннями про культуру, природу, людину, суспільство.

Вона забезпечує застосування знань на практиці, опанування вміннями і навичками творчої діяльності (Яременко Л., 2014, с.107).

Пріоритетними завданнями цієї унікальної освітньо-виховної галузі є не стільки навчання, хоча це одна з важливих її цілей, скільки виховання молодшої особистості насамперед як громадянина, розвиток її талантів, творчих здібностей, формування духовного світу, практичних навичок соціально значущої, морально орієнтованої й відповідальної діяльності в суспільстві (Пустовіт Г., 2013, с.5).

У такому контексті серед важливих складників системи позашкільної освіти О. Биковська, Г. Пустовіт, Л. Яременко та інші виділяють:

спрямування на взаємодію закладів середньої, позашкільної та вищої освіти, сім'ї і громадськості у розв'язанні актуальних питань освіти і виховання дитини у вільний від навчання час;

поширення в суспільстві просвітницької діяльності, спрямованої насамперед на створення освітніх проєктів і державних програм розвитку системи позашкільної освіти;

підвищення рівня відповідальності місцевих органів виконавчої влади щодо збереження й розширення мережі гуртків, секцій різних профілів закладів позашкільної освіти, недопущення їх перепрофілювання, відчуження земельних ділянок, що забезпечує рівний доступ до якісної позашкільної освіти;

упровадження інноваційних освітніх технологій та ефективних механізмів управління закладом позашкільної освіти як державним інститутом, який вирішує завдання суспільно значущої соціальної політики щодо виховання морально свідомої, культурної, духовно й фізично здорової особистості, здатної до творчої самореалізації в суспільстві, її професійного самовизначення та допрофесійної підготовки, профілактики негативних виявів поведінки в дитячому й молодіжному середовищі;

широке впровадження нових інтерактивних форм і методів навчання, сучасних інформаційних і комунікаційних технологій;

відображення в оновленому змісті освіти й виховання національного і загальноєвропейського, соціокультурного і знаннєвого компонентів з урахуванням тенденцій розвитку європейського та світового освітнього середовища;

розробка і запровадження навчального змісту інтегрованих курсів для дітей різного віку, зокрема «Європейських студій», інтегрування європейської тематики до навчального змісту наукового і програмно-методичного забезпечення позашкільної освіти, що сприятиме підготовці учнівської молоді до повноцінного функціонування в європейському просторі;

залучення закладів позашкільної освіти до участі в діючих міжнародних освітніх програмах Європейського Союзу і Ради Європи; участь у всеукраїнських і міжнародних навчально-виховних програмах, роботі шкільних клубів, дитячих громадських і молодіжних організацій, які забезпечували б формування особистого погляду молоді на шляхи майбутньої інтеграції України в Європу;

фінансова підтримка позашкільної галузі освіти тощо (Пустовіт Г., 2013), (Биковська О., 2009), (Яременко Л., 2014).

Отже, актуальність удосконалення змісту позашкільної освіти підсилена тим, що ця система визначально орієнтована на вільний вибір особистістю видів і форм діяльності, формування її особистих уявлень про соціокультурне і соціоприродне середовище, розвиток пізнавальної мотивації і творчих якостей. Тому позашкільну освіту сьогодні слід розглядати як таку, що виявляє найближчі перспективи розвитку особистості в різних соціальних й освітньо-виховних інститутах, де заклади позашкільної освіти мають стати центрами мотиваційного розвитку особистості, її самореалізації і професійного самовизначення (Пустовіт Г., 2013, с.5).

Особливої актуальності набувають питання здійснення позашкільної діяльності в умовах воєнного стану. У нинішніх реаліях життя надзвичайно важливо зберегти освітню дієздатність усіх можливих сфер діяльності в тилових регіонах країни як основної, так і позашкільної освіти, яка на даний момент можлива за допомогою використання технологій дистанційного навчання.

Дистанційне навчання для позашкілля є інновацією, адже подання інформації у форматі онлайн ускладнює проведення групових занять, особливо гуртків хореографії, вокальних, хорових, гуртків спортивного профілю. Разом з тим, враховуючи виконання школярами щоденних домашніх завдань за програмою основної школи в онлайн-режимі, керівники гуртків повинні працювати водночас над розвантаженням та зацікавленням дітей у новому форматі, дати їм можливість пофантазувати, попрацювати творчо, не виходячи за межі освітнього процесу. Саме від того як педагог вибудує взаємодію з вихованцями залежить продуктивна робота колективу гуртка (Дистанційне навчання у позашкільному закладі освіти).

Дистанційне навчання в позашкільній освітній сфері здійснюється за допомогою цифрових технологій та має такі форми занять: чат-заняття (синхронне здійснення заняття в один і той же час); веб-заняття (дистанційні заняття, конференції, семінари, ділові ігри, практикуми, проведені за допомогою засобів телекомунікацій), онлайн-заняття, на яких є можливість працювати з керівником гуртка «тут і зараз», ставити запитання, організовувати дискусії і відповідати на запитання; месенджери на різних платформах; Телеграм для переписки та обміну файлами в створених групах; Інстаграм – для переписки та огляду фото; запис голосових повідомлень та включення педагога у прямий ефір; чат Вайбер для переписки та обміну файлами; Skype; YouTube-канали, які дають можливість шляхом надсилання інформації надавати доступ до відеозанять або ж поширювати вже змонтовані освітні ролики згідно обраної теми тощо (Дистанційне навчання у позашкільному закладі освіти).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Відтак, здійснення позашкільної освіти в такий надзвичайно складний період для нашої країни зумовлює її особистісну орієнтацію і є додатковим стимулом для зростання дитини, фактором позитивної динаміки її навчання та самоосвіти, адже носить неонов'язковий характер і здійснюється виключно на основі інтересів, здібностей і вподобань дітей. Питання реалізації позашкільної освіти в умовах воєнного стану потребують подальших досліджень і вивчення можливих шляхів її реалізації з метою збереження неперервності освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Биковська, О. (2009). Позашкільна освіта: теоретико-методологічні аспекти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. Випуск 2, сс.34-37.

Яременко, Л. (2014) Позашкільна освіта: проблема визначення. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія*. Вип. 33, сс.107-113.

Пустовіт, Г. (2013). Позашкільна освіта та виховання в Україні у векторах сучасного розвитку. *Освіта та педагогічна наука*. № 3, сс.5-10.

Дистанційне навчання у позашкільному закладі освіти. *Скарбничка корисних посилань*. URL: <https://osvita.if.ua/data/pages/1444/e87016417caacff3ab53ad0d3cec1ca6.pdf> [Дата звернення 01.05.2022]

REFERENCES

Bykovska, O. (2009). Pozashkilna osvita: teoretyko-metodolohichni aspekty. [Extracurricular education: theoretical and methodological aspects] *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoi shkoli*. Vypusk 2, ss.34-37. [in Ukrainian]

Yaremenko, L. (2014) Pozashkilna osvita: problema vyznachennia. [Extracurricular education: the problem of definition] *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Ser. : Filosofiia, pedahohika, psykhohihiia*. Vyp. 33, is.107-113. [in Ukrainian]

Pustovit, H. (2013). Pozashkilna osvita ta vykhovannia v Ukraini u vektorakh suchasnoho rozvytku. [Extracurricular education and upbringing in Ukraine in the vectors of modern development.] *Osvita ta pedahohichna nauka*. № 3, ss.5-10. [in Ukrainian]

Dystantsiine navchannia u pozashkilnomu zakladi osvity. [Distance learning in an out-of-school educational institution] *Skarbnychka korysnykh posylan*. URL: <https://osvita.if.ua/data/pages/1444/e87016417caacff3ab53ad0d3cec1ca6.pdf> [Data zvernennia 01.05.2022]. [in Ukrainian]

CURRENT ISSUES OF EXTRACURRICULAR EDUCATION IN THE CONTEXT OF DISTANCE LEARNING

Olena Shuryin

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Vocational Education,
Labor Training and Technology,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8804-7860
e-mail: olena.shuryin@rshu.edu.ua

Abstract. The article focuses on topical issues of extracurricular education by means of distance learning. On the basis of the analysis of scientific sources such concepts as «out-of-school education», «out-of-school education institutions» were substantiated. Emphasis is focused at the legal framework for the implementation of extracurricular education.

It was emphasized that the priority areas of teaching and education in out-of-school educational institutions are the following: educational activities in them take place in a relaxed educational process, when students independently choose not only the group they want to attend, but also the school and teachers, respectively to their inclinations, interests and preferences.

It is explained that one of the most important tasks of the modern system of extracurricular education is scientific and pedagogical solution to the problem of identifying and developing creative personality of students, creating an effective system of educational process, which ensures successful adaptation of students to social realities on the basis of self-knowledge, self-organization, self-affirmation. The most important components of the out-of-school education system were systematized. Emphasis is focused at the most important tasks of the modern system of out-of-school education. It was emphasized that out-of-school education nowadays should be considered as one that reveals the immediate prospects of personal development in various social and educational institutions, where out-of-school educational institutions should become centres of motivational personality development, self-realization and professional self-determination. The main aspects of the extracurricular educational process by means of distance learning tools were analyzed. The most common forms of implementation of the remote format of the educational process in out-of-school institutions were specified.

Keywords: out-of-school education, distance learning, out-of-school education institutions, educational process, group work, creative development, abilities, interests.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2022р.